

Sudovi u Republici Hrvatskoj i pravo tržišnog natjecanja EU-a

Jasminka Pecotić Kaufman

Seminar za suce o pravu tržišnog natjecanja Europske unije,
EFZG, 14. veljače 2014.

Uvodno

- Javno-pravna provedba ptn = sudski nadzor
odluka AZTN-a: VUS RH, VS RH
- Privatno-pravna provedba ptn = (follow-on i stand-alone) parnice za naknadu štete: trgovački sudovi, VTS RH, VS RH

Pravo tržišnog natjecanja EU-a

- Čl. 101. i 102. UFEU-a: sporazumi, zlouporaba + utjecaj na prekograničnu trgovinu
- Uredba 1/2003 o primjeni čl. 101. i 102. UFEU-a, SL EU L 1, 4.1.2003., str. 1
- Pravni status i snaga Uredbe 1/2003: izravno primjenjiva u pravnim porecima DČ, iznad nacionalnih propisa
- Notice on the co-operation between the Commission and the courts of the EU Member States in the application of Articles 101 and 102 TFEU, OJ (2004) C 101/4
- relevantna praksa Suda EU-a odnosno Općeg suda EU-a

Relevantne odredbe ZZTN-a

- AZTN može utvrditi povredu čl. 101. odn. 102. UFEU-a
- Sudski nadzor odluka AZTN-a
- Naknada štete

Materijalno-pravna ovlaštenja nacionalnih sudova

- Primjena čl. 101. i 102. UFEU-a (čl. 6. Uredbe 1/2003)
- Bilo putem sudske kontrole odluke Agencije ili putem parnice za naknadu štete
- "Nacionalni sudovi imaju ključnu ulogu u primjeni pravila tržišnog natjecanja (Unije). Kada odlučuju u sporovima između privatnih osoba oni štite subjektivna prava temeljem prava (Unije), primjerice naknađujući štetu žrtvama povrede. Uloga nacionalnog suda ovdje je komplementarna ulozi tijela za zaštitu tržišnog natjecanja u državama članicama. Njima stoga treba biti omogućeno da u potpunosti primjenjuju čl. 101. i 102." (alineja 7. preambule Uredbe 1/2003)

Odnos između čl. 101. i 102. i nacionalnog prava

- Čl. 3. Uredbe 1/2003
- St. 1.: nacionalno tijelo za tn odnosno nacionalni sud, ako primjenjuje nacionalno pravo na sporazum odnosno zlouporabu koja utječe na prekograničnu trgovinu, mora istodobno primijeniti i čl. 101. odn. 102.
- St. 2.: nacionalno tijelo za tn odnosno nacionalni sud ne smije temeljem nacionalnog prava zabraniti sporazum koji nije zabranjen temeljem čl. 101., odnosno koji ispunjava uvjete iz čl. 101. st. 3. - "konvergencijsko pravilo"
- St. 2.: nacionalno tijelo za tn odnosno nacionalni sud smije primijeniti strože nacionalno pravilo glede zlouporabe vladajućeg položaja
- St. 3.: konvergencijsko pravilo se ne primjenjuje kada nacionalno tijelo za tn odnosno nacionalni sud primjenjuje domaća pravila o nadzoru koncentracija
- St. 3.: konvergencijsko pravilo ne sprječava primjenu nacionalnih odredbi čiji je cilj različit od cilja koji se želi postići čl. 101. odnosno 102. pod uvjetom da se ne krše opća načela i druge odredbe prava Unije

Jedinstvena primjena ptn EU-a

- čl. 16. st. 1. Uredbe 1/2003: učinak odluka Komisije na nacionalne sudove
- važno je da se pravila tržišnog natjecanja uniformno primjenjuju u cijeloj EU i da se izbjegava donošenje konfliktnih odluka (alineja 22. preambule Uredbe)
- prva reč. čl. 16. st. 1.: učinak Komisijinih odluka
- ako nacionalni sud odlučuje u stvari u kojoj je Komisija već odlučila temeljem čl. 101. odnosno 102., ne može donijeti odluku koja je protivna odluci Komisije
- ako je niži sud donio suprotnu odluku prije Komisijine odluke, viši je sud vezan naknadnom Komisijom odlukom (predmet C-344/98, Masterfoods (2000) ECR I-11369, para 60)
- ako je u tijeku žalbeni postupak protiv odluke Komisije pred Sudom EU-a ili Općim sudom EU-a, nacionalni sud bi trebao zastati s postupkom do donošenja presude Suda (Masterfoods, para 52 i 57, para 13 Cooperation Notice)
- ako nacionalni sud smatra da je odluka Komisije pogrešna, a nije bila predmetom žalbenog postupka pred sudovima EU, jedina opcija na raspolaganju je tražiti prethodno mišljenje temeljem čl. 267. UFEU-a (para 13 Cooperation Notice)

Jedinstvena primjena ptn EU-a

- druga reč. čl. 16. st. 1.: paralelni postupci
- nacionalni sud mora izbjeći donošenje odluke koja bi bila u sukobu s odlukom koju Komisija namjerava donijeti u postupku koji se pred njome vodi; nacionalni sud u takvoj situaciji treba razmotriti hoće li zastati s postupkom
- nacionalni bi sud mogao odrediti privremenu mjeru radi zaštite interesa stranaka dok se čeka odluka Komisije (Masterfoods para 58, para 14 Cooperation notice)
- nacionalni sud može od Komisije temeljem čl. 15. Uredbe tražiti podatak vodi li se pred njome paralelni postupak moguće povrede čl. 101 odnosno 102., kakvu odluku namjerava donijeti i kada; Komisija je dužna surađivati sa sudovima država članica temeljem čl. 4. st. 3. UEU-a u takvim predmetima

Suradnja Komisije i nacionalnih sudova (čl. 15. Uredbe)

1. Zahtjev nacionalnog suda Komisiji za dostavom podataka odnosno mišljenja
 2. Obveza dostave preslika presuda nacionalnih sudova u kojima je primijenjen čl. 101. odnosno 102.
 3. *Amicus curiae* (očitovanja Komisije odnosno tijela za tržišno natjecanje u postupku pred nacionalnim sudom)
- Motiv: konzistentnost u primjeni ptn EU-a (alineja 21. preambule Uredbe 1/2003)

1. Zahtjev nacionalnog suda Komisiji za dostavom podataka odnosno mišljenja

- Sudovi mogu tražiti od Komisije da im dostavi podatke koje posjeduje, a koji su relevantni za primjenu ptn EU odnosno da im Komisija da svoje mišljenje glede pitanja koja se tiču primjene ptn EU (čl. 15. st. 1.)
- zahtjev za dostavu podataka
- Komisija će nastojati odgovoriti na zahtjev za dostavu informacija u roku od mjesec dana (para 22 Cooperation Notice); ne smije dostaviti podatke obuhvaćene obvezom čuvanja tajnosti (npr. poslovne tajne, povjerljive informacije) osim ako sud može jamčiti da će biti zaštićene (čl. 339. UFEU, para 23-25 Cooperation Notice); Komisija ne smije dostaviti informacije koje je dobrovoljno dostavio prijavitelj za imunitet bez njegove suglasnosti (para 26 Cooperation notice)
- zahtjev za dostavu mišljenja
- Komisija će nastojati odgovoriti na zahtjev za dostavu mišljenja u roku od četiri mjeseca (para 28 Cooperation Notice); prilikom davanja mišljenja Komisija će se ograničiti na davanje sudu činjeničnih podataka ili ekonomskih odnosno pravnih objašnjenja koja su tražena bez da ulazi u meritum slučaja (para 29 Cooperation notice)
- 2006: dva mišljenja, 2007: tri mišljenja, 2008: nekoliko mišljenja, 2009: pet mišljenja
- kontakt adresa: comp-amicus@ec.europa.eu ili putem pošte
- alternativno, sud može temeljem čl. 267. UFEU-a uputiti pitanja (quaestio iuris) Sudu EU-a u okviru prethodnog postupka (preliminary reference)

Prethodni postupak i hrvatski sudovi

- Bilo koji hrvatski sud, koji rješava predmet među stvarnim strankama, kojem je odgovor na prethodno pitanje potreban za rješavanje tog spora
- Nema sustavnog uređenja ovog pitanja u hrvatskom pravu
- Čl. 213. ZPP-a: Sud će odrediti prekid postupka ako je odlučio podnijeti zahtjev Europskom sudu o tumačenju prava Europske unije ili o valjanosti akta koji su donijele institucije Europske unije
- Čl. 18. st. 3.-5. ZKP-a:
 - (3) Ako sud koji vodi postupak smatra da je za rješenje pitanja iz stavka 1. ovog članka potrebna odluka Suda Europske unije o tumačenju prava Unije ili o valjanosti akta kojega je donijelo njezino tijelo može podnijeti zahtjev Sudu Europske unije da donese odluku, o čemu će obavijestiti stranke.
 - (4) Ako se postupak vodi pred sudom protiv čije odluke nije dopuštena žalba, a taj sud smatra da je za rješenje pitanja iz stavka 1. ovog članka potrebna odluka Suda Europske unije o tumačenju prava Unije ili o valjanosti akta kojega je donijelo njezino tijelo podnijet će zahtjev Sudu Europske unije da donese odluku, o čemu će obavijestiti stranke.
 - (5) U slučaju iz stavka 3. i 4. ovog članka sud će prekinuti postupak do donošenja odluke Suda Europske unije. Za vrijeme trajanja prekida postupka sud može provoditi samo one radnje za koje postoji opasnost od odgode.

2. Dostava presuda Komisiji

- DČ moraju dostaviti Komisiji presliku pisane presude nacionalnog suda u kojem se odlučuje o primjeni čl. 101. odnosno 102. (Bez odgode, čim je pisani otpravak presude dostavljen strankama) (čl. 15. st. 2.)
- baza svih prikupljenih presuda na <http://ec.europa.eu/competition/elojade/antitrust/nationalcourts/>

3. Očitovanja Komisije odnosno tijela za tržišno natjecanje u postupku pred nacionalnim sudom

- Tijela za tn država članica mogu na vlastitu inicijativu dostavljati sudovima u svojoj DČ pisana očitovanja glede pitanja koja se tiču primjene čl. 101. odnosno 102., a uz dopuštenje suda mogu davati i usmene izjave (čl. 15. st. 3. podst. 1.)
- Komisija može, ako to zahtijeva dosljedna primjena čl. 101. odnosno 102., na vlastitu inicijativu podnositi pisana očitovanja sudovima DČ, a uz dopuštenje suda može davati i usmene izjave (čl. 15. st. 3. podst. 1.)
- U svrhu pripreme svojih (pisanih ili usmenih) očitovanja tijela za tn odnosno Komisija mogu zatražiti od relevantnog suda DČ da im dostavi ili da osigura dostavu svih dokumenata potrebnih za ocjenu slučaja (čl. 15. st. 3. podst. 2.)
- Uredba 1/2003 ne sadrži detaljnija pravila glede davanja očitovanja: primjena nacionalnih pravila (para 34-35 Cooperation Notice)
- usp. čl. 66.a ZZTN-a: Agencija može davati očitovanja u sudskom postupku
- prva intervencija Komisije u sudski postupak pred nacionalnim sudom: 2006. Cour d'appel de Paris (tumačenje uredbe o izuzeću u sektoru motornih vozila), 2007.: nizozemski sud (mogućnost smanjivanja kazni koje je izrekla Komisija); 2009.: Cour d'appel de Paris (ograničenje internetske prodaje kod sporazuma o selektivnoj distribuciji)

Suradnja sudova, Komisije i Agencije (čl. 66.a ZZTN-a)

(1) U smislu Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 trgovački sudovi nadležni su za primjenu članka 101. i 102. UFEU te su dužni bez odgađanja obavijestiti Agenciju o svim sudskim postupcima koji se vode temeljem članka 101. ili 102. UFEU.

(2) U slučaju kada u smislu Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 Europska komisija podnosi nadležnom sudu iz stavka 1. ovoga članka pisana očitovanja ili mišljenja o primjeni članka 101. ili 102. UFEU, sud je dužan bez odgađanja presliku pisanog očitovanja ili mišljenja Europske komisije dostaviti Agenciji i strankama u postupku.

(3) U slučaju kada Agencija u smislu Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 podnosi nadležnom sudu iz stavka 1. ovoga članka pisana očitovanja ili mišljenja o primjeni članka 101. ili 102. UFEU, sud je dužan bez odgađanja presliku pisanog očitovanja ili mišljenja Agencije dostaviti strankama u postupku.

(4) Agencija i Europska komisija mogu navedena pisana očitovanja ili mišljenja koja nisu obvezujuća podnositi nadležnom sudu iz stavka 1. ovoga članka u bilo kojem trenutku sve do usvajanja konačne sudske odluke. Uz prethodno odobrenje suda, navedena tijela mogu sudu podnositi i usmena očitovanja.

(5) U slučaju kada nadležni sud iz stavka 1. ovoga članka u smislu Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 zatraži od Europske komisije dostavu mišljenja, dužan je bez odgađanja o tome obavijestiti stranke, a po primitku neobvezujućeg mišljenja Europske komisije, presliku navedenog mišljenja dostaviti Agenciji i strankama u postupku.

(6) U svrhu očuvanja jedinstvene primjene prava tržišnog natjecanja Europske unije uređene Uredbom Vijeća (EZ) br. 1/2003, odluke koje donose nadležni sudovi iz stavka 1. ovoga članka o sporazumima ili postupanjima poduzetnika iz članka 101. ili 102. UFEU, a koje su već bile predmetom odluke Europske komisije, ne smiju biti protivne odluci Europske komisije. Ako je postupak utvrđivanja povrede članka 101. ili 102. UFEU u tijeku pred Europskom komisijom, nadležni sud može procijeniti je li svrhovito nastaviti ili zastati s postupkom do donošenja konačne odluke Europske komisije. Ova obveza ne dovodi u pitanje prava i obveze iz članka 267. UFEU.

(7) Nadležni sud iz stavka 1. ovoga članka je dužan Agenciji dostaviti presliku svake odluke donesene temeljem članka 101. ili 102. UFEU istodobno kada se takva odluka dostavlja strankama u postupku.

Šire ovlasti temeljem nacionalnog prava

- Temeljem nacionalnog prava tijela za tu državu članica mogu imati i šire ovlasti glede davanja očitovanja pred sudovima, i ova odredba u to ne zadire (čl. 15. st. 4.)

Dodatno vezano uz suradnju nacionalnih sudova i Komisije

- suradnja temeljem čl. 15. Uredbe je suradnja između suda i Komisije, ne između Komisije i stranaka u postupku pred nacionalnim sudom: nema izravnog kontakta Komisije i stranaka; ako se stranke obrate Komisiji, ona će o tome obavijestiti sud (para 19 Cooperation Notice)
- Uredbom nije uspostavljena "mreža nacionalnih sudova", kao što je uspostavljena "mreža nacionalnih tijela za tržišno natjecanje" (ECN) - 2002. je osnovan Association of European Competition Law Judges, www.aeclj.com

Uloga nacionalnih sudova i Komisijine istražne ovlasti

- čl. 20. Uredbe 1/2003
- pomoć Komisiji u provođenju istražnih radnji pružaju tijela za tn u DČ
- ako je za takvu pomoć potrebno odobrenje sudbenog tijela temeljem nacionalnih propisa, potrebno ju je zatražiti
- nacionalno sudbeno tijelo će prekontrolirati autentičnost odluke Komisije te da prisilne mjere koje se namjeravaju poduzeti nisu arbitrarne niti prekomjerne uzevši u obzir predmet pretrage
- u tu svrhu sudbeno tijelo može bilo izravno, bilo putem tijela za tn tražiti od Komisije podrobno objašnjenje, posebice u odnosu na razloge zbog kojih se sumnja na povredu čl. 101. odnosno 102., kao i na težinu povrede i na koji je način dotični poduzetnik u njoj sudjelovao
- međutim, sudbeno tijelo ne smije dovesti u pitanje neophodnost istražnih radnji niti tražiti informacije iz Komisijinog spisa; zakonitost Komisijine odluke može ispitivati samo Sud EU-a

Odredbe ZZTN-a vezano uz Komisijine istražne radnje u RH (čl. 42.-46. ZZTN-a)

- čl. 42. ZZTN-a: Nenajavljene pretrage poslovnih i drugih prostorija, zemljišta i prijevoznih sredstava, kao i pečaćenje te privremeno oduzimanje predmeta

(1) Prije provođenja nenajavljene pretrage poslovnih prostorija, zemljišta i prijevoznih sredstava Agencija će od Visokog upravnog suda Republike Hrvatske zatražiti nalog za provedbu nenajavljene pretrage poslovnih prostorija, zemljišta i prijevoznih sredstava, dokumenata, isprava i stvari koje se tamo nalaze, kao i pečaćenje te privremeno oduzimanje predmeta, osobito ako postoji opasnost od skrivanja ili uništenja dokaza, a koji su nužni za utvrđivanje narušavanja tržišnog natjecanja u smislu članka 8. ili 13. ovoga Zakona ili članka 101. ili 102. UFEU, a razumno je pretpostaviti da se oni nalaze u određenom prostoru ili kod određene osobe. U smislu Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 Agencija će zahtjev za takav nalog podnijeti Visokom upravnom sudu Republike Hrvatske i kada isti zatraži Europska komisija ili nadležno tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja države članice Europske unije.

(2) Visoki upravni sud Republike Hrvatske dužan je:

1. u roku od dva dana od dana zaprimanja zahtjeva Agencije iz stavka 1. ovoga članka, odlučiti o davanju naloga za provedbu nenajavljene pretrage, a

2. nalog o nenajavljenoj pretrazi mora sadržavati: oznaku predmeta, pravni temelj, ovlaštene osobe, rok za provedbu

(3) U smislu Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 Agencija će pružiti potrebnu pomoć Europskoj komisiji u pripremi i provedbi nenajavljene pretrage na području Republike Hrvatske. Agencija može ovlastiti osobe iz nadležnog tijela za zaštitu tržišnog natjecanja druge države članice Europske unije za sudjelovanje u provedbi nenajavljene pretrage na području Republike Hrvatske ili je može provesti u ime i za račun tog tijela.

(4) (obveza potpore od strane MUP-a ako potrebna primjena prinude itd.)

Zahvaljujem na pozornosti!

Kontakt: jpecotic@efzg.hr